

Zaostřeno

... na výsledky!

www.focus-agency.cz

Závěrečná zpráva z výzkumu

Index veřejné služby radničních periodik: pilotní analýza

ČERVEN 2022

OBSAH

OBSAH

I. ÚVOD	5
II. Zadání analýzy	6
II.1. Poznávací cíle analýzy	7
III. TEORETICKÁ A PROFESNÍ VÝCHODISKA	8
III.1. Příležitosti a ohrožení radniční periodik v procesu jejich elektronizace a hybridizace	9
II.1.1. Nezamýšlené důsledky technologické a obsahové hybridizace radničních periodik	10
III.2. Stranicko-politická privatizace radničních periodik	12
III.3. Radniční periodika jako specifický typ médií veřejné služby	13
IV. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA	14
IV.1. Volba metod a statistické zpracování	15
IV.2. Konstrukce pilotního výběrového souboru	16
IV.3. Kvantitativní analytické postupy: hlavní proměnné	18
IV.4. Kvalitativní analytické postupy: operacionalizace hlavních proměnných	19
IV.5. Kvantitativní analytické postupy: redakční transparentnost	21
IV.6. Kvalitativní analytické postupy: hlavní proměnné	22
V. KONSTRUKCE INDEXU VEŘEJNÉ SLUŽBY RADNIČNÍCH PERIODIK	23
V.1. Institucionální teorie jako východisko konstrukce IVSRP	24
V.2. Teorie mediálního obrazu a redakčního zarámování jako východiska IVSRP	25
V.3. Dimenze a proměnné „ <i>Indexu veřejné služby radničních periodik</i> “	26

OBSAH

V.4. Postup výpočtu IVSRP	28
V.4.1. Postup výpočtu IVSRP: <i>Skór editoriální plurality (SEP)</i>	29
V.4.2. Postup výpočtu IVSRP: <i>Skór redakční transparentnosti (SRT)</i>	31
VI. EXECUTIVE SUMMARY	32
VII. LITERATURA	
PŘÍLOHA 1	
Porovnání periodik podle IVSRP a dílčích skóre – SEP a SET	41
PŘÍLOHA 2	
Seznam tabulek a schémat	186

I. ÚVOD

Radniční periodika* se po listopadu 1989 výrazně proměnila - obsahově i technologicky. Stala se ale také předmětem sporů o to, jakou společenskou roli by měla hrát, a především, jaké by měly mít redakce obecních periodik povinnosti a práva.

Veřejná kritika se zaměřuje zvláště zneužívání periodik pro politicko-ekonomické cíle. Proto se některé neziskové organizace dlouhou dobu pokoušejí dosáhnout přesnějšího zákonného vymezení práv a povinností radničních periodik. Klíčovou roli sehrál v tomto směru zvláště projekt Oživení o.s. a Otevřená společnost o.s., kterému se podařilo část návrhů na úpravu vydávání radničních periodik prosadit do novely tiskového zákona č. 46/2000 Sb., jež nabyla platnosti v listopadu 2013.

Uvedená novelizace se mimo jiné opírá o zjištění dvou obsahových analýz realizovaných v roce 2006 a 2010 občanským sdružením Oživení, které identifikovalo a empiricky popsalo některé hlavní problémy fungování radničních periodik. Zatím poslední třetí analýzu zaměřenou na efekty dané novely uskutečnilo sdružení Oživení o.s. roce 2014 (Kameník, Kužílek, 2015).

Naše pilotní studie částečně reflektuje zjištění těchto starších analýz, ale její pilotní charakter sleduje především cíl vytvořit univerzální nástroj pro opakovaná měření, která by umožňovala komparovat v čase kvalitu veřejné služby, kterou poskytují radniční periodika daňovým poplatníkům. Proto předložená analýza vytváří syntetický „**Index veřejné služby radničních periodik**“ (IVSRP), který byl vytvořen ze dvou dílčích skóru: „**Editoriální plurality**“ (SEP) a „**Redakční transparentnosti**“ (SRT).

*V analýze používáme jako synonymní „radniční, městské, obecní periodikum, zpravodaj, noviny. Každé z těchto označení nese jisté terminologické limity, které ale nejsou z pohledu zadání analýzy podstatné.

II. ZADÁNÍ ANALÝZY

II.1. Poznávací cíle analýzy

A/ Vytvořit vhodnou kvantitativní metriku – **index**, který by umožňoval univerzální, opakovatelnou komparaci editoriačního působení radničních periodik, z pohledu zákonných povinností platných pro média veřejné služby.

B/ Vytvořit **pilotní rating vybraných radničních periodik** působících na úrovni malých městských celků (5000-15000 obyvatel), který odpovídá na otázky zda:

I. Byla vybraná radniční periodika řízena v roce 2021 **transparentně**, respektive naplňovala požadavky pluralitní a otevřené kontroly, kladené na média veřejné služby?

II. Reprezentovala analyzovaná periodika v roce 2021 **vyváženě koaliční a opoziční subjekty** zvolené do místního zastupitelstva i **nestrannou veřejnost**?

III. Respektovala analyzovaná periodika **pravidla profesní etiky**?

III. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

III.1. Příležitosti a ohrožení radniční periodik v procesu jejich elektronizace a hybridizace

Radniční periodika se nacházejí na křižovatce svého dalšího vývoje. Nástup nových ICT vede i tento tradiční, a v daném smyslu konzervativní mediatyp, k postupné elektronizaci. Digitální forma oslovení čtenářů postupně vytěsňuje jejich původní papírový formát. Většina zpravodajů, ale vzhledem ke své dominantní cílové skupině 55+, která deklaruje dvoutřetinovou čtenost (67 %), stále komunikuje s veřejností i prostřednictvím papírové verze. Radniční periodika tak zůstávají rozkročena mezi dvěma typy komunikačních kanálů/nosičů - papírovým a elektronickým.

V tomto smyslu lze hovořit o specifické formě jejich hybridizace, která zatím nevytěsňuje tradiční formy veřejné komunikace. I radniční zpravodaje se ale postupně otevírají nové formě komunikace, která například v hyperlokálních médiích propojuje diskuse o sublokálních problémech s osobními prožitky a očekáváními uživatelů sociálních sítí. Mění se tak částečně i práce redakcí, které získávají ve virtualizované veřejné komunikaci nové, osobnější podněty a náměty pro svou práci. Sociální role radničních periodik se tak postupně proměňuje, a to, jak ve vztahu k ostatním mediálními platformám, tak i ve vztahu ke čtenářům, z nichž se nemalá část podílí na obsahu těchto „zpravodajů“, byť jsou jejich příspěvky nezřídka využívány k zastírání stranicko-politického zneužívání radničních periodik, respektive k jejich depolitizaci.

Radniční zpravodaje se tak využitím elektronizace a distribuční hybridizace pokoušejí zvýšit svůj potenciál integrovat pozornost celé lokální (obecní) komunity, včetně nejméně početné nejmladší cílové skupiny (18-34). Skutečnost, že radniční periodika čte pravidelně necelá čtvrtina (23 %) této cílové skupiny, naznačuje, že je tato snaha úspěšná jen částečně. Když ale připočteme i nepravidelné čtenáře, zasahují obecní zpravodaje více než polovinu (63%) mladých čtenářů (Focus, 2022). V tomto smyslu nejde o špatný výsledek, který indikuje společenskou relevanci těchto periodik a legitimizuje jejich existenci.

III.1.1. Nezamýšlené důsledky technologické a obsahové hybridizace radničních periodik

Postupující virtualizace mediálních systémů, a s ní spojené informační zahuštění kyberprostoru, postupně oslabuje společenskou rezonanci lokálních médií ve všech rozvinutých společnostech. Více než čtyři pětiny (84%) domácí plnoleté populace se cítí *obecně dostatečně informováno a nepovažují existenci radničního zpravodaje za potřebnou* (Focus, 2022).

Nezamýšleným důsledkem procesu virtualizace a hybridizace mediálních systémů je tak oslabování určujících funkcí lokálních periodik – informovat, integrovat a kriticky reflektovat, jak vedení obcí naplňuje veřejný zájem. Nastupující virtuální platformy místo toho oslovují lokální a hyperlokální publika apolitickými tématy, která jsou volena především na základě jejich konzumních, preferencí, které identifikuje a saturuje personalizující algoritmus. Z veřejného prostoru malých obcí, se tak postupně vytrácí systematická a kritická žurnalistická reflexe problémů obce.

Tohoto trendu si povšimla řada zahraničních výzkumů, které ukazují, jak virtualizace a hybridizace mediálních systémů rozvinutých společností vede k tomu, že se zvláště v některých lokalitách rozšiřuje oblast *mediálního stínu* (Nord & Nygren, 2002), což vede k tomu, že se zde kritická reflexe municipálních problémů vytrácí z oblasti veřejného zájmu.

Jde o jednu ze tří hlavních příčin kritiky radničních periodik, kterou jim adresuje laická i odborná i veřejnost upozorňující zvláště na nezamýšlené důsledky překotné hybridizace nejrozvinutějších mediálních systémů, jež vede k informačnímu přehlcení, které odvádí pozornost veřejnosti od náročnějších témat odrážejících veřejný zájem, jak jej chápe např. domácí „tiskový zákon“.

Posilování tohoto trendu vede ke vzniku *slepých zpravodajských zón*, jak je popisují některé výzkumy ze Skandinávie (Höst, 2016; Nygren & Althén, 2014), které ukazují, že se tyto oblasti bez standardního zpravodajského pokrytí, které by sledovalo veřejný zájem, vyskytují zvláště v marginalizovaných a sociálně vyloučených lokalitách, které bývají označovány v daném kontextu jako *zpravodajské pouště*.

Editoriální úroveň obecních periodik i jejich recepce je v těchto lokalitách výrazně slabší i proto, že jejich socioekonomické a politické podmínky podporují nezájem místních občanů o politická témata, respektive vedou je k rezignaci na možnost cokoliv změnit, jak na celostátní, tak lokální úrovni. V tomto smyslu lokální periodika vliv i na rovnováhu nejen mediálního, ale i politického systému.

Jinými slovy, jak ukazují domácí i zahraniční výzkumy (např. Focus, 2020, Williams, & Harte, 2016; Nygren, Leckner, & Tenor, 2017), společensko-politická role lokálních médií, včetně radničních periodik, je v daném smyslu nezastupitelná. Pravděpodobně i proto je obecný zájem o radniční periodika stále relativně vysoký.

Poslední domácí reprezentativní šetření (Focus, duben, 2022) ukazuje, že téměř třetina (28%) populace 18+ *čte tato periodika pravidelně*. Pokud zahrneme i příležitostné čtenáře (22%), oslovují radniční zpravodaje polovinu (50%) potenciálních plnoletých čtenářů a téměř dvě třetiny (60%) populace 18+ *souhlasí s tím, aby radnice vydávaly vlastní zpravodaje*. Tato podpora roste s věkem čtenářů.

III.2. Stranicko-politická privatizace radničních periodik

Druhý nejčastější motiv kritiky adresované radničním periodikům akcentuje skutečnost, že tato média často slouží stranicko-politickým zájmům, respektive „koalicím“, které ovládají vydavatele, tedy radnici.

Jde o důsledek slabé veřejné kontroly radničních periodik, netransparentnosti jejich řízení, která umožňuje petrifikovat lokální politicko-ekonomické mocenské kartely. I za pomoci jejich mediální reprezentace. Jak ukazují starší domácí studie (Kameník, Kužílek, 2006, 2010, 2015) radniční periodika mají často tendenci zasazovat vybrané lokální politiky, strany a hnutí do mediálního rámu, který vytváří dojem jejich samozřejmé a nezpochybnitelné dominance - „na věčné časy a nikdy jinak“. Jinými slovy, dochází zde k nerovnovážené reprezentaci politických aktérů a zájmů.

Třetí dimenze kritiky se opírá o skutečnost, že obsahová struktura radničních periodik je povětšinou sycena zdrojovými materiály a texty, které nepracovávají a nepublikují profesionální novináři, ale povětšinou laičtí sociální aktéři, kteří se necítí příliš vázání žurnalistickými profesními pravidly, respektive většinou je neznají.

Relevanci a intenzitu všech tří uvedených kritických motivů reflektuje vytvořený INDEX VEŘEJNÉ SLUŽBY RADNIČNÍCH PERIODIK, respektive použitá metrika.

III.3. Radniční periodika jako specifický typ médií veřejné služby

Radniční zpravodaje představují specifický mediatyp nejen technologicky, ale i v tom smyslu, že jim tiskový zákon (č. 46/2000 Sb.) předepisuje řadu povinností, které platí i pro média veřejné služby, jež mají ale své speciální zákony.

Zmíněná novela „tiskového zákona“ (2013) zavedla do právního řádu nejen pojem „periodického tisku územně samosprávného celku“ (též „radniční periodikum“), ale požaduje, mimo jiné, aby tato média poskytovala **objektivní a vyvážené informace**, a v neposlední řadě vymezuje také práva a povinnosti vydavatelů, které musí mezi jinými sledovat **veřejný zájem**.

Vymezené povinnosti přímo i nepřímo reflektují čtyři základní funkce lokálních periodik, jak je tematizuje odborná literatura: *fce. informační, integrační, orientační* (Tušer, 2007) a *kontrolní* (Bartošek, 1997), které korespondují s veřejným zájmem a povinnostmi **médií veřejné služby**.

IV. METODOLOGICKÁ VÝCHODISKA

IV.1. Volba metod a statistické zpracování

Pro splnění vytýčených cílů jsme zvolili kombinaci metod a technik, které umožňují kompenzovat dílčí poznávací omezení kvantitativní, resp. kvalitativní analýzy.

Vzhledem k rozsahu vzorku a jeho žánrové a formátové heterogenitě, byla využita jako výchozí metoda **explorativní obsahové analýzy** v její kvantitativní i kvalitativní podobě tak, aby byl zohledněn časový, typový i případový přístup (Krippendorff, 2004 a Neuendorf, 2002).

Jinými slovy, využili jsme jak kvantitativní perspektivu, tak kvalitativní analytické techniky vhodné pro identifikaci profesních selhání a nedostatků.

Data byla kódována podle seznamu proměnných, ukládána do datové matice a zpracována statistickým softwarem SPSS PC. Kódování realizovalo pět zaškolených kodérů.

Interkodérská reliabilita byla v průběhu kódování ověřována a v případě nejasností sjednocována.

V druhém stupni kontrolního kódování byl celý vzorek podroben sjednocující korekci jednoho analytika, který upravil zbývající případy nejednoznačného kódování.

IV.2. Konstrukce pilotního výběrového souboru

Jak napovídá název i zadání *pilotní analýzy*, jejímž cílem je primárně otestování *Indexu veřejné služby radničních periodik*, výběrový soubor není konstruován tak, aby byl reprezentativní pro celé domácí pole radničních periodik, ale soustřeďuje jen na segment radničních periodik, které vydávají obce s počtem obyvatel mezi 5-15ti tisíci.

Do analyzovaného vzorku vstupovala vždy dvě(tři) radniční periodika, která byla náhodně generována na úrovni každého kraje. Výběrový soubor zahrnuje všechna vydání vybraných radničních zpravodajů roce 2021. Do finální podoby souboru nebyla zahrnuta Praha, resp. její městské části.

Analýza zahrnuje **28** radničních periodik, respektive všechna jejich vydání z roku 2021, která byla dostupná v elektronické podobě na webových stránkách příslušných radnic.
(viz seznam periodik na následujícím slidu)

Z pohledu konstrukce analyzovaného souboru byla využita dvě **výběrová kritéria**:

- (a) **lokalita** – maximálně tři radniční periodika působící v jednom kraji
- (b) **velikost obce**, která periodikum vydává – 5-15 tisíc obyvatel..

Zjištění, která poskytuje takto konstruovaný soubor lze striktně statisticky zobecňovat pouze na analyzovaný soubor. Základní sumativní ukazatele jsou ale indikativní pro celý segment radničních periodik vydávaných v obcích s 5-15 tisíci obyvateli.

Tab. 1 Seznam analyzovaných periodik

NÁZEV PERIODIKA	KRAJ	POČET VYDÁNÍ	POČET ANALYZ. PŘÍSPĚVKŮ	CELKOVÝ POČET ANALYZ. SLOV	NÁZEV PERIODIKA	KRAJ	POČET VYDÁNÍ	POČET ANALYZ. PŘÍSPĚVKŮ	CELKOVÝ POČET ANALYZ. SLOV
Mariánské Lázně	KVK	11	221	78 678	Holické listy	PAK	11	249	66 306
Slavkovský zpravodaj	KVK	12	77	25 344	Lanškroun	PAK	11	323	101 078
Domažlický zpravodaj	PLK	12	341	59 551	Milevský Zpravodaj	JHC	12	320	90 484
Plánský zpravodaj	PLK	12	234	56 921	Veselsko	JHC	12	467	191 464
Dokský zpravodaj	LBK	12	392	164 490	Dačický Zpravodaj	JHC	12	397	143 034
Tanvaldský zpravodaj	LBK	11	233	76 305	Pohořelický zpravodaj	JHM	10	174	50 642
Kraslice	ULK	12	159	81 297	Strážničan	JHM	10	350	105 055
Štětí	ULK	12	160	71 849	Litovelské Noviny	OLK	11	313	119 733
Čáslavské noviny	STC	10	369	133 176	Mohelnický zpravodaj	OLK	12	182	46 560
Kosmonoský zpravodaj	STC	11	284	82 732	Zubří	ZLK	11	352	133 091
Novoměstsko	VYS	12	364	96 202	Luhačovické noviny	ZLK	12	267	107 329
Bystřičko	VYS	12	375	111 663	Jablunkov	MSK	12	168	48 884
Nová Paka	HKK	12	327	158 666	Měsíčník města Příbora	MSK	12	292	163 275
Červený Kostelec	HKK	11	466	137 414	Frýdlantské noviny	MSK	12	354	131 237

IV.3. Kvantitativní analytické postupy: hlavní proměnné

Jako **hlavní analytická jednotka** byl zvolen redakční text/článek, který žánrově odpovídal vymezení *zprávy, komentáře (glosy, poznámky), analýzy, rozhovoru*.

Jako **vedlejší analytická jednotka** byly kódovány *fotografie*, pokud zachycovaly představitele obecní politiky. Kódovány byly *informace uvedené v tiráži periodika*, a také *editoriální členění periodika* z pohledu umístění/oddělení inzertního prostoru.

Analyzovány byly i další indikátory, které nebyly zahrnuty do konstrukce hlavního analytického nástroje – *Indexu veřejné služby radničních periodik* (viz. seznam proměnných na následujícím slidu).

IV.4. Kvantitativní analytické postupy: operacionalizace hlavních proměnných

V rámci kvantitativní analýzy jsme pracovali s následujícími čtyřmi komplexy proměnných a dílčích indikátorů (14) aplikovaných v závislosti na žánru a formátu obsahu.

1/ AUTOR

- **Stranicko-politická afiliace**
 - *koalice* - zahrnuje výskyt autorů, kteří reprezentují vládnoucí koalici v roli zastupitelů, představitelů obce (starosta, místostarosta obce apod.) nebo jsou členy subjektů, které na radnici vládou, resp. mají přímý vliv na řízení obce),
 - *opozice* - zahrnuje výskyt autorů, kteří reprezentují „radniční opozici“ v roli zastupitelů, nebo jsou členy opozičních subjektů, které nemají přímý vliv na řízení obce.
- **Redakce** – autor je vyjadřuje názor redakce, nebo vystupuje jako člen redakce
- „Nestrannická“ **veřejnost** – autor nespadá do žádné z výše popsaných kategorií a prezentuje své osobní sdělení osobní názor, nebo sdělení a názor sdružení, které jehož je členem/se kterým se ztotožňuje,
- **Představitel městské organizace** – autor vystupuje jako člen některé z městem zřizovaných organizací a komunikuje témata, která jsou pro tuto organizaci relevantní,
- **Žánr** - zpravodajský, nebo jiný informační text, oznámení/ názorový text – komentář, glosa, rozhovor)
- **Počet slov** analyzovaného textu

2/ TÉMA

- **Tematické vyznění, zarámování textu tematizujícího hlavní aktéry** (opozici, koalici, veřejnost, městskou org.)
 - pozitivní rámec
 - popisně neutrální rámec
 - vyvážený – (kombinace kritický +pozitivní)
 - kritický rámec

3/ RESPONDENT (v rozhovoru dotazovaný subjekt)

- **Typy dotazů podle jejich valence:**
 - neutrálně zjišťovací,
 - kriticko-polemický,
 - podpora dotazovaného
- **Typy dotazů podle zacílení:**
 - ad rem
 - ad hominem

IV.5. Kvantitativní analytické postupy: redakční transparentnost

4/ HLAVNÍ ATRIBUTY TRANSPARENTNOSTI REDAKČNÍ POLITIKY

- a) otevřenost redakce: kontaktní adresa s možností nabízet náměty a materiály,
- b) existence redakční rady a zveřejnění jejích členů,
- c) složení redakční rady,
- d) pluralitní složení redakční rady (redakce koalice/opozice/nezávislá veřejnost),
- e) informace o distribuci, nákladu,
- f) informace o veřejných zakázkách, které vypisuje obec
- g) informace o výsledku veřejných zakázek, výběrových řízeních, poptávkách apod. vypisovaných obcí
- h) informace o záměrech obce (investice, zadlužení etc.),
- i) pozvánky na zastupitelstvo obce s uvedením programu,
- j) jednoznačné oddělení inzertní redakční plochy.

IV.6. Kvalitativní analytické postupy: hlavní proměnné

Kvalitativní část analýzy se soustředila na následující formy profesních pochybení redakce

1/ PROFESNÍ NEDOSTATKY A FAULY

- a) neobjektivní informování o úspěších a neúspěších vedení obce,
- b) jednostranně vedené kampaně týkající se řešení místního problému de/favorizující neetickým způsobem konkurenci,
- c) kritika jedince, instituce, aniž by jim bylo poskytnuto právo na odpověď,
- d) pluralitní složení redakční rady (redakce koalice/opozice/nezávislá veřejnost)
- e) výskyt skryté podpory komerčního subjektu (mimo inzertní stránky).

V. KONSTRUKCE INDEXU VEŘEJNÉ SLUŽBY RADNIČNÍCH PERIODIK

V.1. Institucionální teorie jako východisko konstrukce IVSRP

Při konstrukci *Indexu veřejné služby radničních periodik* jsme vycházeli z *institucionální teorie*, která chápe žurnalistiku jako institucionalizovanou praxi (Cook, 1998), jež se opírá o vlastní normy a struktury, které jí pomáhají k nezávislé podpoře demokratického uspořádání společnosti (Cook, 1998; Sparrow 1999), jak na úrovni celostní, tak lokální.

Na úrovni radničních periodik mají tyto struktury povahu souboru redakčních pravidel - *editoriálních*, (profesně etických), ale *profesních* i *organizačních* (složení redakce a redakční rady), které ovlivňují celou editoriální politiku redakce i výkon dílčích profesních rutin. Cílem by mělo být, co nejtransparentnější působení v lokalitě, zbavené veškerých klientelistických vazeb.

Institucionální perspektiva tak zdůrazňuje společenskou roli médií jako *arény* pro veřejnou diskusi a komunikaci (Allern, 2001), která musí být pluralitní a rozmanitá. To znamená, že média musí komunikovat názory *různých typů sociálních aktérů a úhlů pohledu* (Mellado, Scherman 2020: 1). A měla by v neposlední řadě odrážet různé *typy čtenářských preferencí a zájmů*. V případě radničních periodik, jde v nejobecnějším ohledu o zájmy daňových poplatníků.

Konstrukce IVSRP reflektuje v tomto smyslu také obecně přijímanou Westerstahlovu (1983) definici žurnalistické objektivity jako **nestranného popisu reality**, který je výsledkem **vyváženého zprostředkování reprezentovaných subjektů a idejí**. IVSRP vychází v tomto smyslu ze dvou základních požadavků:

- a) kvantitativně **rovnovážné reprezentace** tří hlavních lokálních „skupin“, které formují veřejnou rozpravu na úrovni daného radničního periodika – *radniční koalice, opozice a nestranické veřejnosti*. Jinými slovy, IVSRP odráží názorovou otevřenost periodika a indikuje, jak je přístupné různým subjektům skrze jejich *autorskou přítomnost* (vizibilitu) v periodiku.

V.2. Teorie mediálního obrazu a redakčního zarámování jako východiska konstrukce IVSRP

b) Z **nepředpojatého rámování** těchto subjektů, které se projevuje zvláště užitím jejich **de/favorizace**, jež chápeme jako explicitní/implicitní pozitivní/negativní hodnocení připsané reprezentovaným subjektům, respektive jejich aktivitám a hodnotám.

Editoriální mechanismus označovaný jako *framing* (Bateson, 2006, Goffman, 1974) vede příjemce sdělení, více méně bez jeho vědomí, k preferovanému dekódování, o kterém se domnívá, že je jeho vlastním produktem, ale ve skutečnosti je „tiše“ manipulován strukturou a stylem komunikace. Mediální rámcování funguje jako meta-komunikativní proces (Bateson, 2006, Van Gorp, 2005), který napovídá mediálním konzumentům, jak mají číst a hodnotit zpravodajské a publicistické obsahy.

IVSRP tak odráží způsob, jak radniční periodika referují o diskurzivních subjektech, přičemž pracuje se syntetickým pojetím **mediálního obrazu**. Ten představuje v tomto smyslu abstraktní kvalitu, která vznikla na základě editoriální manipulace se symboly, respektive znaky propojenými do komplexnějších komunikátů (například zprávy, rozhovoru či komentáře apod.), které vždy více či méně napovídají čtenářům, jak mají popisované situaci rozumět.

Mediální obraz má v tomto pojetí povahu typifikovaného, zjednodušeného symbolu či přesněji znakové sestavy, jež reprezentuje konkrétní objekty a události, do kterých se promítají představy, postoje, názory a zkušenosti jak jejich tvůrců, tak i konzumentů (Volek, 2013).

V.3. Dimenze a proměnné „*Indexu veřejné služby radničních periodik*“

Index vytvořený pro porovnání editoriálního standardu radničních periodik sestává ze dvou dimenzí, které mají povahu kvantitativního skóru.

První, „SKÓR EDITORIÁLNÍ PLURALITY“ (SEP) měří:

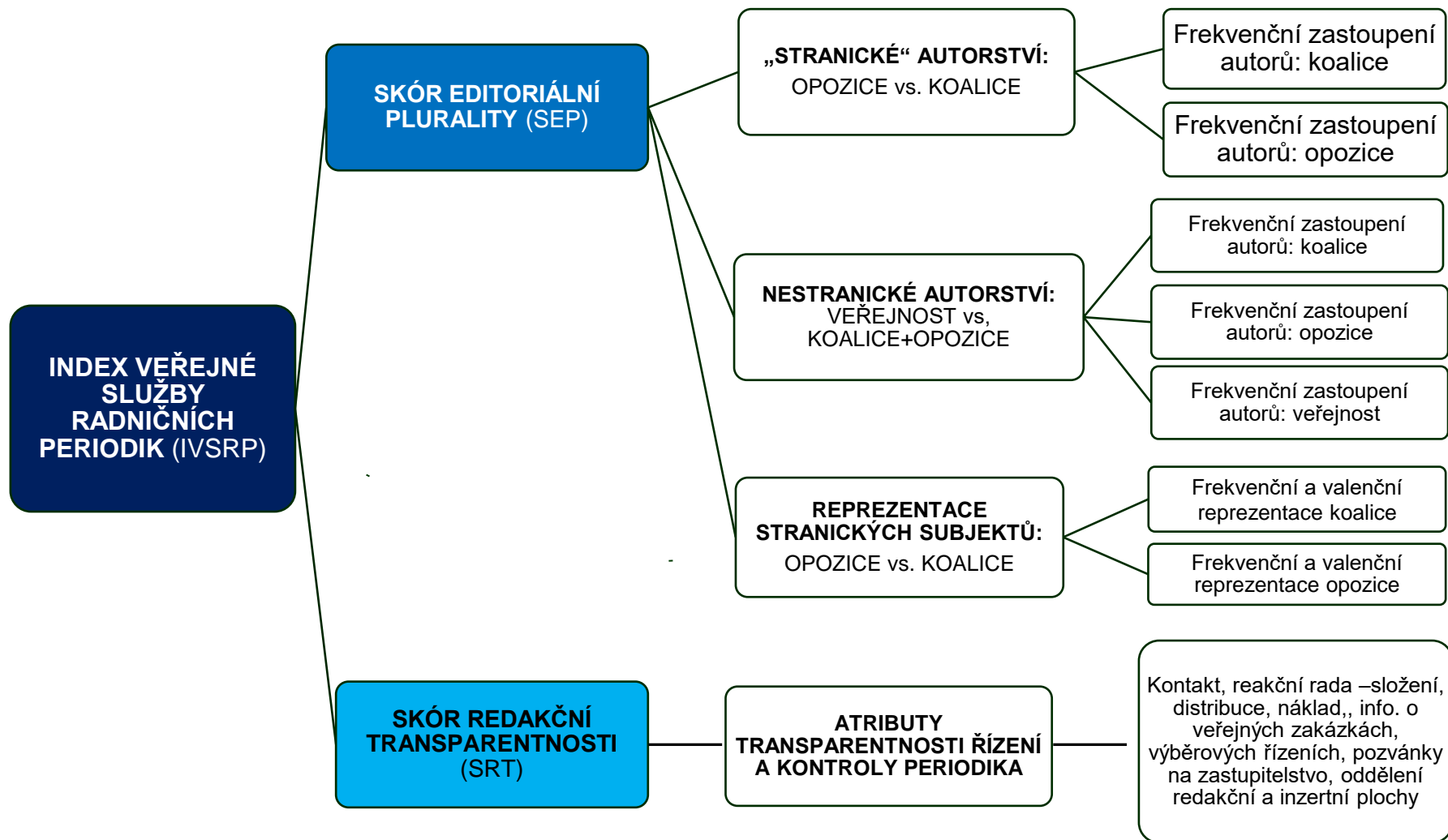
1) míru autorské vyváženosti mezi představiteli radniční koalice, opozice a nestranné veřejnosti, kvantifikovanou podle počtu slov uveřejněných v jejich textech. Jde o podíl frekvenčního zastoupení autorů textů uveřejněných v daném periodiku podle toho, zda reprezentují (a) *vládnoucí koalici*, (b) *radniční opozici*, (c) *nestrannou veřejnost*. Skór nabývá nejvyšší hodnotu při frekvenčně vyrovnaném pokrytí.

2) míru frekvenční a valenční vyváženosti koaliční/opoziční agendy kvantifikovanou počtem slov relevantních pro popisované aktivity a postoje radniční koalice/opozice. Jejich valenční zarámování je kódováno ve třech pozicích +, =, 0 a zahrnuje všechny žánry: zpravodajství, publicistiku, včetně rozhovorů.

Druhý, „SKÓR REDAKČNÍ TRANSPARENTNOSTI“ (SRT):

zahrnuje deset indikátorů úrovně řízení periodika, které naplňují normativní požadavky standardního naplňování veřejné mediální služby, jež brání jeho zneužití. Jde o míru *kontaktnosti redakce*, *zveřejňování nákladu a distribučních kanálů*, *existenci a reprezentativnost složení reakční rady*, *informování o veřejných zakázkách a výběrových řízeních, které vypisuje radnice*, *zveřejňování pozvánek na zasedání zastupitelstva*, *jasné oddělení redakční a inzertní plochy* (viz následující slide, schéma 1).

Schéma 1 Vztahy proměnných, ze kterých je konstruován IVSRP

V.4. Postup výpočtu IVSRP

INDEX VEŘEJNÉ SLUŽBY RADNIČNÍCH PERIODIK (IVSRP)

nabývá hodnot v rozmezí 0-100 a je vypočítán z dílčích hodnot :

SKÓRU EDITORIÁLNÍ PLURALITY (SEP)

- nabývá hodnot 0-300,
- ve výsledném IVSRP má váhu 70 %

SKÓRU REDAKČNÍ TRANSPARENTNOSTI (SRT)

- nabývá hodnot 0-20,
- ve výsledném IVSMZ má 30 %

$$IVSRP = \frac{SEP}{300} * 70 + \frac{SRT}{20} * 30$$

V.4.1. Postup výpočtu IVSRP: *Skór editoriální plurality (SEP)*

I. SKÓR EDITORIÁLNÍ PLURALITY (SEP)

Nabývá hodnot v rozmezí 0-300 a je vypočítán jako součet tří následujících dílčích skórů:

První dva (stranické/nestranické autorství) měří **autorskou pluralitu** a jsou určeny zvlášť pro autory z řad představitelů koalice, představitelů opozice a veřejnosti. Jsou vypočítány z jednotlivých článků jako součet:

- 100 bodů pokud je autorem představitel koalice (resp. opozice, resp. veřejnost)
- 1 bod za každé slovo textu
- 50 bodů při umístění na titulce
- 50 bodů pokud je ke článku fotografie koaličního opozičního autora

I.1. SKÓR „STRANICKÉHO“ AUTORSTVÍ: KOALICE vs. OPOZICE

Nabývá hodnot v rozmezí 0-100, je vypočítán z **podílu autorství**: koalice, opozice:

- plný počet bodů (100) nabývá v případě stejného podílu těchto skórů (50:50)
- rozdíl v poměru těchto skórů znamená odpovídající snížení hodnoty (např. při poměru 60:40 nabývá hodnoty 80 bodů – rozdíl poměru 20 % znamená snížení o 20 bodů)

I.2. SKÓR NESTRANICKÉHO AUTORSTVÍ (autoři působící mimo radniční, zastupitelské struktury)

Nabývá hodnot v rozmezí 0-100

- je vypočítán jako podíl skóru autorské plurality nestranické veřejnosti vzhledem k součtu skórů stranického autorství (koalice+opozice)
- plný počet bodů (100) nabývá v případě stejného podílu těchto skórů (50:50)
- rozdíl v poměru těchto skórů znamená odpovídající snížení hodnoty (např. při poměru 60:40 nabývá hodnoty 80 bodů – rozdíl poměru 20 % znamená snížení o 20 bodů)

V.4.1. Postup výpočtu IVSRP: *Skór editoriální plurality* (SEP)

I.3. SKÓR REPREZENTACE KOALIČNÍCH A OPOZIČNÍCH SUBJEKTŮ

Třetí dílčí skór nabývá hodnot v rozmezí 0-100, a soustřeďuje se na **valenční zarámování** článků, které tematizují aktivity koalice (či vedení radnice) a opozice. Je vypočítán podle žánru článků jako součet:

- ***zpráva, komentář, glosa:***
 - 1 bod za každé slovo textu
 - 50 bodů při umístění na titulce
 - 50 bodů pokud je ke článku fotografie představitele
 - 40 bodů pokud je článek rámován pozitivně
 - -40 bodů pokud je článek rámován kriticky

- ***rozhovor:***
 - 80 bodů respondent z řad koalice či opozice
 - 50 bodů při umístění na titulce
 - 50 bodů pokud je ke článku fotografie představitele
 - 10 bodů za každý dotaz
 - 10 bodů za každý podporující dotaz
 - -10 bodů za každý kriticky-zpochybňující dotaz

Plný počet bodů (100) nabývá v případě stejného podílu těchto skórů (koalice /opozice 50:50)

- rozdíl v poměru těchto skórů znamená odpovídající snížení hodnoty (např. při poměru 60:40 nabývá hodnoty 80 bodů – rozdíl poměru 20 % znamená snížení o 20 bodů)

V.4.2. Postup výpočtu IVSRP: *Skór redakční transparentnosti* (SRT)

II. SKÓR REDAKČNÍ TRANSPARENTNOSTI (SRT)

Nabývá hodnot v rozmezí 0-20 jeho váha v celkovém je v IVSRP 30%. Skór je vypočítán jako součet bodů za následující indikátory transparentnosti řízení periodika, které naplňují normativní požadavky standardního naplňování veřejné mediální služby.

Využití každého z následujících atributů v periodiku +2 body:

- kontakt na redakci
- reakční rada
- složení redakční rady
- pluralitní zastoupení redakce
- informace o distribuci, nákladu
- informace o veřejných zakázkách
- informace o výsledku veřejných zakázek, výběrových řízeních, poptávkách apod. vypisovaných obcí
- informace o záměrech obce (investice, zadlužení apod.)
- pozvánky na zastupitelstvo obce s uvedením programu
- jednoznačné odlišení inzerce od redakčního obsahu

VI. EXECUTIVE SUMMARY

POŘADÍ ANALYZOVANÝCH PERIODIK PODLE INDEXU VEŘEJNÉ SLUŽBY RADNIČNÍCH PERIODIK (IVSRP)

Tab. 2 Pořadí radničních periodik podle hodnot IVSRP

pořadí	Hodnota indexu 0-100
1. Veselsko	77,6
2. Lanškroun	76,0
3. Mohelnice	75,0
4. Litovelské noviny	73,1
5. Čáslavské noviny	71,6
6. Zubří	64,6
7. Nová Paka	62,2
8. Novoměstsko	62,0
9. Pohořelický zpravodaj	59,7
10. Strážničan	59,7
11. Dokský zpravodaj	55,6
12. Tanvald	54,8
13. Milevský zpravodaj	50,9
14. Planá	49,3
15. Domažlický Zpravodaj	48,3
16. Jablunkov	47,6
17. Luhačovické noviny	47,1
18. Kosmonoský zpravodaj	47,1
19. Holické listy	43,3
20. Dačice	40,7
21. Bystřičko	39,8
22. Červený Kostelec	38,2
23. Měsíčník města Příbora	38,0
24. Kraslice	37,6
25. Frýdlantské noviny	36,2
26. Štětí	35,5
27. Mariánské Lázně	26,7
28. Slavkovský zpravodaj	22,6

1/ průměrná hodnota hlavního indexu IVSRP - 51,5b. indikuje skutečnost, že více než dvoutřetinového zisku z maximálních 100b, dosáhlo pouze pět periodik.

2/ výraznější nedostatky jsou patrné z pohledu *objektivity, nestrannosti a vyváženosti* analyzovaných periodik, jak je indikuje dílčí skóre editoriační plurality (SEP). Pouze tři periodika dosáhla v tomto klíčovém kritériu úrovně veřejné služby dvoutřetinovou a vyšší hodnotu indexu.

3/ nedostatky v rovině *redakční transparentnosti* byly o něco méně četné. Více než dvoutřetinovou hodnotu SET dosáhla polovina periodik.

POŘADÍ RADNIČNÍCH PERIODIK PODLE SKÓRU EDITORIÁLNÍ PLURALITY (SEP)

Tab. 3 Pořadí radničních periodik podle míry editoriální plurality (SEP)

číslovky= pořadí periodika podle IVSRP	Rozsah hodnot 0-300
2. Lanškroun	235,7
3. Mohelnice	218,6
1. Veselsko	216,8
5. Čáslavské noviny	191,1
6. Zubří	187,0
4. Litovelské noviny	184,5
10. Strážničan	178,6
7. Nová Paka	176,4
8. Novoměstsko	162,8
11. Dokský zpravodaj	161,0
12. Tanvald	157,9
9. Pohořelický zpravodaj	140,1
16. Jablunkov	139,5
18. Kosmonoský zpravodaj	137,5
15. Domažlický Zpravodaj	129,9
13. Milevský zpravodaj	128,1
24. Kraslice	122,7
14. Planá	121,5
19. Holické listy	121,4
17. Luhačovické noviny	111,9
20. Dačice	110,3
21. Bystřičko	93,3
22. Červený Kostelec	86,4
23. Měsíčník města Příbora	85,7
25. Frýdlantské noviny	77,9
27. Mariánské Lázně	75,7
26. Štětí	49,4
28. Slavkovský zpravodaj	45,5

Skór editoriální plurality (SEP) vychází z normativního předpokladu, že agenda radničních periodik musí být nejen pluralitní, ale i vyvážená. Průměrná hodnota SEP 137,4b. (max. 300b.), naznačuje, že toto kritérium plnila radniční periodika s obtížemi. Velké problémy měly redakce s vyváženým postavením *koaličních a opozičních autorů*.

1) Jak ukazuje tabulka na následujícím slidu 35, většina (18) periodik byla v tomto ohledu zcela nevyvážená, respektive **jednostranně preferovala autory z vládnoucí koalice**. Pouze v případě dvou RP lze hovořit o vyvážené autorsko-politické strategii (Lanškroun, Mohelnice).

2) Naopak velká většina periodik relativně **vyváženě poskytovala prostor autorům, kteří reprezentovali nestrannou veřejnost i argumentaci**. Jinými slovy, většina periodik neměla problém s redakční otevřeností autorské veřejnosti (viz slide 36).

3/ Většina (15) periodik, ale měla obtíže udržet vyváženou reprezentaci koaliční a opoziční agendy. **Převažovala tendence připisovat pozitivní obraz vládnoucím koaličním uskupením, jejich aktivitám a představitelům**, (viz. slide 37).

Zásadní problém tak představovala pro většinu periodik **vyvážená reprezentace obrazu politických subjektů a jejich zájmů**.

Stranicko-politická vyváženost: koaliční vs. opoziční autoři

Tab. 4 Pořadí periodik podle míry autorské vyváženosti: koalice vs. opozice

Číslovky označují pořadí periodika podle celkového IVSRP	Rozsah hodnot 0-100
2. Lanškroun	100,0
3. Mohelnice	100,0
16. Jablunkov	86,1
1. Veselsko	66,0
8. Novoměstsko	60,4
5. Čáslavské noviny	24,5
17. Luhačovické noviny	21,0
4. Litovelské noviny	17,4
24. Kraslice	6,9
13. Milevský zpravodaj	3,1
6. Zubří	0,0
7. Nová Paka	0,0
9. Pohořelický zpravodaj	0,0
10. Strážničan	0,0
11. Dokský zpravodaj	0,0
12. Tanvald	0,0
14. Planá	0,0
15. Domažlický Zpravodaj	0,0
18. Kosmonoský zpravodaj	0,0
19. Holické listy	0,0
20. Dačice	0,0
21. Bystřičko	0,0
22. Červený Kostelec	0,0
23. Měsíčník města Příbora	0,0
25. Frýdlantské noviny	0,0
26. Štětí	0,0
27. Mariánské Lázně	0,0
28. Slavkovský zpravodaj	0,0

Ad1)

Z pohledu koaličního a opozičního autorství, respektive přístupu na stránky většiny radničních periodik, je jejich obsah silně stranicko-politicky i názorově nevyvážený ve prospěch aktuálního politického vedení samospráv.

Minimálně oněch jedenáct periodik, která nezískala za dané kritérium ani bod, nenaplnuje své zákonem dané povinnosti.

Skutečnost, že často dostávají hlas pouze představitelé místní samosprávy (především starostové) vede k **přímému i nepřímému oslabování mediálního obrazu jejich politické konkurence**, a to, za prostředky daňových poplatníků.

Socio-politická vyváženost: koaliční a opoziční autoři vs. nestranná veřejnost

Tab. 5 Pořadí periodik podle míry autorské vyváženosti: koalice+ opozice vs. veřejnost

Číslovky označují pořadí periodika podle celkového IVSRP	Rozsah hodnot 0-100
12. Tanvald	97,6
2. Lanškroun	96,8
4. Litovelské noviny	94,2
21. Bystřičko	93,3
6. Zubří	91,7
18. Kosmonoský zpravodaj	91,7
7. Nová Paka	89,8
17. Luhačovické noviny	84,6
23. Měsíčník města Příbora	83,8
19. Holické listy	81,7
10. Strážničan	81,2
22. Červený Kostelec	79,8
5. Čáslavské noviny	78,4
25. Frýdlantské noviny	77,9
15. Domažlický Zpravodaj	74,9
11. Dokský zpravodaj	72,0
20. Dačice	68,8
3. Mohelnice	68,7
8. Novoměstsko	63,6
1. Veselsko	62,6
27. Mariánské Lázně	62,5
14. Planá	62,4
13. Milevský zpravodaj	57,3
16. Jablunkov	53,5
9. Pohořelický zpravodaj	49,0
24. Kraslice	44,8
26. Štětí	0,0

Ad 2)

Většina analyzovaných periodik formovala veřejnou rozpravu dominantně prostřednictvím autorů, kteří „reprezentovali“ nestrannou veřejnost, artikulovali věcné otázky a většinou nepolitické postoje.

Jinými slovy, v tomto smyslu naplňovala většina radničních periodik názorovou otevřenost zvláště za pomoci nepolitických aktérů. V tomto smyslu **naplňovala požadavky kladené na média veřejné služby a sledovala veřejný zájem.**

Vyváženost valence obrazu koalice a opozice

Tab. 6 Pořadí periodik podle vyváženost obrazu: koalice vs. opozice

Číslovky označují pořadí periodika podle celkového IVSRP	Rozsah hodnot 0-100
10. Strážničan	97,4
6. Zubří	95,3
9. Pohořelický zpravodaj	91,1
11. Dokský zpravodaj	89,0
1. Veselsko	88,2
5. Čáslavské noviny	88,2
7. Nová Paka	86,6
4. Litovelské noviny	72,9
24. Kraslice	71,1
13. Milevský zpravodaj	67,7
12. Tanvald	60,3
14. Planá	59,0
15. Domažlický Zpravodaj	55,0
3. Mohelnice	49,9
26. Štětí	49,4
18. Kosmonoský zpravodaj	45,8
20. Dačice	41,4
19. Holické listy	39,8
2. Lanškroun	38,9
8. Novoměstsko	38,8
27. Mariánské Lázně	13,2
22. Červený Kostelec	6,6
17. Luhačovické noviny	6,3
23. Měsíčník města Příbora	1,9
16. Jablunkov	0,0
21. Bystřičko	0,0
25. Frýdlantské noviny	0,0
28. Slavkovský zpravodaj	0,0

Ad 3)

Způsob, jakým nadpoloviční část (15) analyzovaných periodik reprezentovala stranicko-politické diskurzivní subjekty – koaliční a opoziční, byl **nevyvážený a jednostranně podporoval koaliční politiky, jejich program i subjekty, za které kandidovali.**

Markantní byla zvláště **absence kritické reflexe aktivit radnicí, zastupitelstev a jejich představitelů.**

Typickým indikátorem této jednostranné podpory bylo užívání fotografického materiálu pozitivně rámujiícího představitele obce, oproti neexistující vizuální reprezentaci jejich politické konkurence.

V daném případě bylo lze nezřídka možné hovořit o předpojatém rámování těchto subjektů, které se projevuje zvláště užitím jejich **favorizace**, jež chápeme jako explicitní/ implicitní pozitivní hodnocení připsané reprezentovaným subjektům, respektive jejich aktivitám a hodnotám.

POŘADÍ RADNIČNÍCH PERIODIK PODLE SKÓRU REDAKČNÍ TRANSPARENTNOSTI (SRT)

Tab. 7 Pořadí periodik podle míry redakční transparentnosti (SRT)

Číslovky označují pořadí periodika podle celkového IVSRP	Rozsah hodnot 0-20
4. Litovelské noviny	20
1. Veselsko	18
5. Čáslavské noviny	18
9. Pohořelický zpravodaj	18
3. Mohelnice	16
8. Novoměstsko	16
26. Štětí	16
2. Lanškroun	14
6. Zubří	14
7. Nová Paka	14
13. Milevský zpravodaj	14
14. Planá	14
17. Luhačovické noviny	14
10. Strážničan	12
11. Dokský zpravodaj	12
12. Tanvald	12
15. Domažlický Zpravodaj	12
21. Bystřičko	12
22. Červený Kostelec	12
23. Měsíčník města Příbora	12
25. Frýdlantské noviny	12
16. Jablunkov	10
18. Kosmonoský zpravodaj	10
19. Holické listy	10
20. Dačice	10
28. Slavkovský zpravodaj	8
24. Kraslice	6
27. Mariánské Lázně	6

Průměrná hodnota SRT 12,9 indikuje, že většina analyzovaných periodik neposkytuje transparentní informace o své činnosti a mechanismech (sebe)kontroly. A v neposlední řadě ani o aktivitách, které radnice realizuje, nebo plánuje.

Typická organizační slabina nadpoloviční části radničních periodik souvisí s netransparentním složením redakčních rad, jejichž členové jsou nezřídka ve střetu zájmů. Minimální je také zastoupení reprezentantů opozice v RR.

Většina periodik tak občanům nepřináší dostatečné informace, které by stimulovaly jejich ochotu k občanské participaci na sociopolitickém životě obce. Současně tak komplikují jejich možnost vytvářet si svobodně a informovaně názory na dění v místní samosprávě.

VII. LITERATURA

Citované odborné zdroje

- Allern, S., and M. Blach-Ørsten. 2011. "The News Media as a Political Institution." *Journalism Studies* 12 (1): 92–105.
- Bateson, G. (1954, 2006). 'A Theory of Play and Fantasy' in K. Salen & E. Zimmerman (Eds.) *The Game Design Reader*, (pp. 314-328). Cambridge, London: The MIT Press.
- Cook, T. E. 1998. *Governing with the News: The News Media as a Political Institution*. Chicago: University of Chicago Press.
- Coleman, S., Thumim, N., Birchall, C., Firmstone, J., Moss, G., Parry, K., . . . Jay, G. (2016). *The mediated city. The news in a postindustrial context*. London: Zed Books.
- Focus (2022): *Základní charakteristiky čtenářů radničních zpravodajů (závěrečná zpráva)*.
- Goffman, E. (1974) *Frame analysis*. Lebanon, NH: University Press of New England.
- Hermida, A. (2016). *Social media and the news*. In T. Witschge, C.W. Anderson, D. Domingo & A. Hermida (ed.), *The SAGE handbook of digital journalism*. London: SAGE.
- Höst, S. (2016). *Blindzoner och svarte hull [Blind zones and black holes]*. Volda: Högskolen i Volda.
- Kameník, M., Kužilek, O. (2015): *Komu slouží radniční noviny? Analýza radničních periodik 2014*, Oživení o.s.
- Krippendorff, K. (2004) *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Los Angeles, London: Sage
- Mellado, C., and A. Scherman. 2020. "Mapping Source Diversity Across Chilean News Platforms and Mediums." *Journalism Practice*. doi:10.1080/17512786.2020.1759125
- Napoli, P. M., Stonbely, S., McCollough, K. & Renningen, B. (2017). *Local journalism and the information needs of local communities*. *Journalism Practice*, 11(4): 373–395.
- Neuendorf, K. A. (2002) *The Content Analysis Guidebook*. Thousand Oaks: Sage.
- Nygren, G., Leckner, S. & Tenor, J. (2017). *Hyperlocals and legacy media. Media ecologies in transition*. *Nordicom Review*, 39(1): 33–49. doi: <http://doi.org/10.1414/nor-2017-0419>
- Nygren, G. & Althén K. (2014). *Landsbygd i medieskugga [Countryside in media shadow]*. Huddinge: Södertörns högskola.
- Nord, L., & Nygren, G. (2002). *Medieskugga. Atlas*.
- Scolari, C. A. (2012). *Media ecology: Exploring the metaphor to expand the theory*. *Communication Theory*, 22:s 204–225
- Volek, J. *Mediální obraz ve volební kampani. Prezidentská volba v médiích jako ritualizované (melo)drama o hledání aristokrata plebejce*. In *Média a společnost*. Praha: Fokoláre, Pontes., 2013. s. 5-18, 14 s.
- Westerstahl, J. (1983) 'Objective News Reporting', *Communication research* 10 (3): 403-424
- Williams, A. & Harte, D. (2016). *Hyperlocal news*. In T. Witschge, C.W. Anderson, D. Domingo & A. Hermida (eds.), *The SAGE handbook of digital journalism*. London etc: SAGE.